

zen boszas szó vesztegetés nélkül meg fogja állításait táfolni, a' mint az történt Anglia, Frantzia, és Német Országba. —

Ha Nemzetemnek, ezen tsekély munkám által, tsak mi kevésbe is kedvét nyerhettem, buzgó szívvvel fogok igyekezni, hogy tehetségem szerént, jövődöre fontosabb szolgálatokat tehessenek.

Kovács Imre.

Ts. Bihar Vgye' Esküjtje.

3.

A' Palóczokról eredetekre, és Pannóniába való jövedelekre nézve.

1. §. Midőn a' Tudom. Gyűjteménynek 1810-dik Eszt.beli IV-dik Rötetében a' Palóczok' nyelvekről és némelly szokásaikról írtam volt, kedvem lett volna azoknak eredetekre és Pannóniába való jövedelekre is kiterjeszkedni; de sehol se találhattam a' történet írók' munkáikban nyomot, hogy csak valamiképp is eligazulhattam volna: a' pusztá vélekedésekkel pedig vesződni röstellettem.

2. §. Mostanában némelly okoknál és historiciusi dátumoknál fogva a' mennyire annyira útbá igazulván azt állítom és vitatom, 1-ször: hogy a' Palóczok a' Magyarokkal jöttek Pannóniába, 2-ször, hogy egy eredetűek a' Magyarokkal.

I. A' Palóczok a' Magyarokkal jöttek Pannóniába.

3. §. Ezen állításra azt mondom: Ha a' Palóczok későbbben jöttek volna Pannóniába, mint a'

tőhbi Magyarok, arról, mint valami nevezetes dologról nem hallgattak volna a' hazai vagy a' Külföldi Irók. Valamint felvagyon jegyezve, hogy a' Byssénusok a' Vezéreknek uralkodásokkor telepedtek meg Pannóniában, az Ismaeliták pedig Toxus alatt. — Geiza és fia Sz. István magok hívták be az idegeneket az Országba. — 1076-ban Salamon I-ső Andrásnak fia maga csalta be a' Kúnokat attya ellen, kik fegyver által csak ugyan vissza verették. — 1091-ben László Király alatt jöttek a' Jázok hazánkba Tiszántúl Heves és Pest Vármegye közé. — 1096-ban Kálmán alatt Ruthénus, Morva, Cseh és Tót szállítványok fogadtattak el. — Magyar Országban telepedtek meg 1113-ban II-dik István uralkodásakor a' Tisza mellékén azon tájon, melyet nagy Kunságnak nevezünk, a' Kunok. — 1143-ban a' Tatár pusztítás után a' Szászok és egyéb Németek Szepességben és némelly bánya helyeken. — 1196-ban és már II. András, Kálmán, III. Béla alatt a' Ruthénusok Sáros, Zemplén, Marmaros, és Ungvár Vármegyében. Az Oláhokból is sokan ide szorultak a' Tatárjárás miatt. — 1239-ben Kuthen Kun Király Precopi és Tauriai Chersonésusból hadával együtt kiűzettetvén a' Tatárok által, IV-dik Bélától a' Tisza mellett a' mai Kis Kunságban helyet kaptak. — Hazánkba jöttek 1258-ban ugyan IV-dik Béla alatt sokan a' Német és Szász nemzetből. — 1285-ben IV-dik László alatt a' Serviánusok. — 1431-ben Corvinus Mátyás alatt a' Rácok, — 1436-ban Zsigmond alatt a' Czigányok, — 1447-ben az Albánusok. — 1553-ban Castaldus' seregének nagy része. — 1664-ben sok Szász, Morva, Sváb, Bolgár. — 1728-ban VI. Károly alatt a' Törökök' kiűztetése után elég idegen költözött Magyar Országba. — 1763-ban

M.

M. Therésia által számos Svábok szállítottak Banátba, úgy hogy 1782-ben 5000 familiák kerekedett ki belőlök. a) Tehát az Iróknak ezen a' Palóczok felől való hallgatásokból az következik, hogy ők vagy az egyéb Magyarok előtt már Pannoniában voltak, vagy pedig vélek költözködtek oda. De az első tételt semmiképp se lehet bebizonyítani; erre való nézve a' másodiknak kell bizonyosnak lennie.

4. §. Valának ugyan Jornandes szerint b) a' mostani Banátban (a' régi Dácia' részében) Árpád' jövedele előtt is Hunnok, azok tudniillik, kik Attilának halála után vissza nem menvén honnyokba, ott tepedtek meg. (?) Talán ezekről szól Bonfin is c) midőn a' Suathes (Svatoplug) és a' Magyarok közt tartott csatát rajzolja, mondván: „Suathes — — Concepta tandem audacia, cum Ungaris, infestis signis plane congregitur. Fracto statim asperrimae gentis agmine, inclinata acie terga vertit. Dum ad Danubium cum suis passim fugientibus sese recipit, instantibus hostibus, dum praepropera festinatione amnem retro natare contendit, cum maxima Sarmatum manu sane demergitur. Caeteri in ulteriore Danubii ripa caesi sunt, perquam ab his pauci capti. Ut pacatiorem regionem haberent, his tantum ignovisse placitum est, quos linguae commercia conciliarunt.”

„Nam multi Unni, qui post Atilam in Hungaria remansere, Suathis castra secuti fuerant, nescientes eos sibi esse cognatos.”

a) Sciagraph. Hung. Pars I.

b) De Reb. Get. Cap. 50.

c) Decad. I. Lib. IX.

5. §. Ellene mond ezen két Irónak Anonymus, a) kinek is pártját fogja Katona, b) Korinides, c) Túróczi, d) a' mellett maradván, hogy Attila' halála után, Csabával, (Attila' fiával) nem tért ugyan valamennyi Hunnus vissza Ásiába, hanem három ezren hátra maradván közülök, Erdélyben a' Székely nemzetségnek vetettek alapot. Ugyan ezt bizonyítja Frölich is e) mondván: „Siculi Hunnorum reliquiae, a Scythis orti, postquam annis tercentenis Pannoniam auctore Joanne Pistorio, incoluissent, translatis in Transilvaniam sedibus, usque huc degunt ibidem, nobilium privilegiis gaudentes.” Nem lévén tehát a' Magyaroknak utolsó kijövetelek előtt Pannóniában Magyar nemzetség, következöleg Palóczok, mivel ök is Magyar eredetűek, a' mit ezenül vitatni fogok, se lehettek.

6. §. Ezen állításnak, hogy tudniillik a' Palóczok Árpád' Magyaraival jöttek Pannóniába, vitatására leginkább szolgál Osztoics et Kojalovics' két Orosz Iró' bizonyítása, kiket Dugonics András szerint f) elő ad Bayer, g) azt mondván írásaikból, hogy a' Magyarok, (kik Hugar vize mellett Pannónia felé tartottak) megverték (Tánais vize mellett) a' Poloucokat, (Palóczokat) kik ellenek feltámadni mertek.

7. §. Nem leszen fölösleges dolog Dugonicsnak ezen említett két Irónak szavaira épített elmékedését, melly a' citált Munkájának 246-dik

a) C. 50.

b) In Prolog. Hist. Litter. §. 2.

c) In vindic. Anonym. B. R. N.

d) P. I. C. 44.

e) David. Frölichii Prodr. Chronic. Hung. §. XX.

f) Szittyai Történetek első Könyv. 247. lapon.

g) In Collect. Petrop. T. X. p. 413.

lapján kezdődik, valamint ott vagyon, eléadni, és azután megvizsgálni, mennyire üti meg a' hitelnek mértékét. Így beszél ő: „Midőn nagy hékességben élnek (a' Csabai atyafiakkal a' Szittyai magyarok) ime egy nemzetség, melly (Tánais vize mellett) a' Kutigúrokon fellül uralkodott, és őket Polo u c o k n a k nevezték, (soha se tudni, minő okra nézve) megtámadták a' közel lévő Magyarokat. És (mivel a' csata hirtelen szerződött) sokat megpiszkoltak a' Magyarok közül.”

„Ezt észrevén a' többiek; a' P o l o u c o k r a estek, és őket kegyetlenül megverték, Országjokat elfoglalták, a' P o l o u c o k a t pedig (kik közöttök tenyeres talpasabbak voltak) katonáknak szedték, és az Elő-örök közé rendelték.”

„Úgy gondolom: hogy ezek a' P o l o u c o k, (vagy is inkább a' mostani írásnak módgya szerint (P a l ó c o k) a) kik minekutánna a' Magyaroktól meghóditattak és az Elő-örök közé tétettek, (előregedvén) megunták utóllýára a' katonaságot. Következett Fő-vezérjőktől (Máttra hegye' táján) letelepítettek. Ezeket mind eddig P a l ó c z o k n a k nevezzük. Kik is (nyelvökre nézve) sokat megtartottak a' Szittyai nyelvnek módgyából.”

„Ezekről a' P a l ó c o k r ó l semmit se szól az Irnok; b) mert ezt a' Csatát csekélynek lenni gondolta azokhoz képpst, mellyeket néki elő be-szélleni kellett.”

8. §. Látni való, hogy itten Dugonics a' szóban lévő két Orosz-Irónak, a'vagy inkább, a' ki utánok beszél, Bayernek kevés soraiból sokat értvén, bővebb eléadást készített, a' melly is, ha mindgyárt némelly környülállások a' rostában maradnak is, derék combinációjánál fogva elegendő

a) P a l ó c z o k.

b) Anonymus c. 2.

hitelt érdemel. És meglehet, hogy a' szorgalmas tudós ezen körülállást is valemennyit Bayerből (kinek munkáját még ugyan én nem láttam) vagy egyéb Írókból írta ki.

9. §. Elég az azonban a' dologhoz, hogy mivel a' Magyarok megverték a' Palóczokat, a' vesztés fél az akkori hadakozás szerint vagy kinszerítve vagy önként követvén a' győztös tábort, Pannóniába költözött, és hogy eleve Mátra' vidékére szakadott, abból tetszik ki, mivel azon környéknek lakosai szüntelen Palóczoknak nevezetnek. Kitetszik tehát a' rövideden elé hozottakból, hogy a' Palóczok a' Magyarokkal jöttek. Pannóniába. Már most azt akarom vitatni, hogy A' Palóczok egy eredetűek a' Magyarokkal.

10. §. A' fellyebb említett Írók szerint a' Palóczoknak Tanais vize mellett volt lakások. Tudni való pedig, hogy a' Chínaiaktól és Árabsoktól Ásia' közepéről az Altai hegyek és Irtis vize' vidékéről a' Volga és Tanais vizei közé szorított nemzetségek, többféle nevezet alatt Eleinkkel egy nemzetből származtak; tehát a' Palócz nemzetség is egy eredetű a' Magyarokkal.

11. §. Legalább nyelveket tekintvén a' Palóczoknak, könnyen lehet következtetni, hogy a' Magyarokkal ugyan azon egy nemzetből származnak. Mivel ha nekik egyéb tulajdon nyelvek lett volna, annak egészen majd csak nem lehetetlen lett volna úgy kiveszni, hogy azon mái nap is némelyek ne beszellenének, vagy legalább belőle egynehány szavak fen ne lennének. Már pedig ők, kivévén szó ejtéseket, a' közönséges magyar nyelven beszellenek. És ugyan ezen különös szóejtés adott alkalmatosságot Dugonicsnak azon

mondására: „hogya (nyelvökre nézve) sokat megtartottak a' Szittyai nyelvnek módgyából”.

12. §. Hogyha a' Palóczoknak különös nyelvek lett volna, annak lehetetlen lett volna legalább végképpen kivesznie, abból tetszik ki, mivel csak azon nemzetnek változik a' vagy enyészik el nyelve, melly egészen más nemzet közé keveredik: hanem a' Palóczok semmi nemzet közé sincsenek elkeverve; sőt kivéven N. Honhot, mellyben csak az Ipoly' és Garam' táján találtnak, Heves, Borsód, Gömör és Nógrád vármegyének legnagyobb részét a' Palóczok lakják, a' kik is mennyien lehetnek, ezentúl ki fog tetszeni.

13. §. Hevesben Magda Pál szerint a) a' lakosok száma 198,000, kik között 689 a' nem egyesült Görög, 922 Zsidó, a' Német és Tót kevés: tegyük tehát hogy 5000, és így marad 191,389 Magyar. Ezek között 11,600 a' nemes; tegyük, hogy a' máshonnan oda származott magyarok' száma 6000; még is marad Palócz — — 173,789.

Borsódban a' lakosok' száma 145,045; közöttök a' nem egyesült Görög 506, Zsidó 3736, kevés német és tót; tegyük ezt a' két nemzetet 4000-re, és marad 136,803 magyar. Ezek között 19,900 a' nemes; tegyük, hogy az oda származott egyéb magyarság 5000 megy; még is ha mind ezeket nem vesszük is számba, marad Palócz — — 111,903.

Gömörben a' lakosok' száma 146,744. A' magyar több mint a' tót, kevés német, sok cigány. Tegyük, hogy

a) Magyar Országnak és a' Határ őrző Hatalaság vidékének legújabb Statistikai és Geographiai leírása. 1819.

a' tót 30,000, a' német 5000, a' czigány 4000, és így marad 109,74 $\frac{1}{4}$ magyar. Ha ide nem számlállyuk is a' 8870 nemest, és a' más tájakról ide telepedhetett magyarokat, kiket 4000-re veszünk; még is leszen Palócz —

90674.

Nógrádban 163,360 lélek számláltatik. A' magyar több mint a' tót, német kevés. Tegyük, hogy a' tót 60,000 a' német 8000, és marad 95,360 magyar. Ezek között 6324 a' nemes, 3000 legyen a' máshonnan oda szakadott magyar. Ha mind ezeket számba nem vesszük is, még is marad Palócz —

86,036

N. Honthban a' lakosok' száma 108,000 Felenél több benne a' tót, német is elég van. Az idei Fő Megyebeli Schematismus szerint a' Honthi felső Al-esperestségben egy magyar Plébánia sincs. A' Honthi közép Al-esperestségben 14. Plébánia között 10. magyar, 1. tót-magyar, 3. pedig egészen tót. A' lelkek' száma öszvesen 24174 a), kik között 18,046 magyar vagyon. Az Ipoli alsó Al-esperestségben 12. Plébániában, értetődik amúgy is, hogy a' filiálisokkal együtt, a' lelkek' száma 20438, és 6 magyar, és 3 tót-magyar Plébániában 8182 magyar vagyon. A' Dunai alsó Al-esperestségben 15 Plébániában, mellyek között 10 magyar, 1 magyar-német, 1 tót-magyar, 1 német-magyar-tót, 2 tót Plébánia számláltatik, a' nép' száma öszvesen 19,540, és közülök 10,950-an ma-

a) Ezen számolásban minden valláson lévők foglaltatnak.

gyarok. És így a' mondott Al-esperes-
tségekben, avagy is az egész vármegyé-
ben a' magyarok' száma 37184. Innen
kiszámlálván a' 3550 nemest, azon ma-
gyarokkal együtt, kik máshonnan szá-
kadhattak ezen tájakra, (2000-ren fel-
lyül nehezen lehet őket venni) a' Paló-
czok lehetnek — — 21,634.

Tehát a' Palóczok' száma könnyen
felmegy — — — 490.237.

Nem volt tehát a' Palóczoknak valami külö-
nös nyelvek, sőt nem is lehet kételkedni, hogy
ezen nagy számú, és mindenkor együtt lakó nép
valamikor másként beszéllett, mint a' többi Ma-
gyarok, a' mi is valóságos kezesség arról, hogy
a' Magyarokkal egy eredetűek.

Szedér Fábán.

4.

Észrevételek a' Magyar Szókötésre.

Írta Virág Benedek.

A' magyar Szókötés (syntaxis) ellen mind ré-
gibb mind újabb könyveinkben sokszor találunk
eltévedéseket és hibákat, mellyektől őrizkednünk
kell. Példákat hozok elő.

1. „Áldgy meg minket, Uram, és e' te aján-
„dékidat, mellyeket” 's a' t. „és áld meg e' te
ajándékidat”. Így tedd.

2. „Imádgý Istent érettünk” 's a' t. Nem jól
vagyon. Én imádom Istent, nem imádok. Ezen két
mondásnak értelme nem egy, hanem kettő.

Illei János a' magyar Boetiusban Pythagorás
mondását „επε δεω” jól fordította és pedig nev